

SVENSKA MED DIDAKTISK INRIKTNING I, 20 POÄNG Swedish with an Educational Perspective, 20 Credit Points/30 ECTS

LÄRDOK-kod: SVU01N

1. BESLUT OCH RIKTLINJER

Kursen ingår i inriktningen Svenska med didaktiskt inriktning om 40 poäng inom lärarprogrammet och omfattar 20 poäng på nivån 1–20 poäng.

Kursen är avsedd för studerande som avser arbeta med barn och ungdomar från år 6 i grundskolan t o m år 3 i gymnasieskolan och som ämnar avlägga lärarexamen om 180–220 poäng.

Kursplanen har tagits fram i samverkan mellan Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet (SU), Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria (SU) och Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm (LHS). Kursansvarig institution är Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Kursplanen är beslutad av Utbildningsnämnden vid Lärarhögskolan i Stockholm 2001–08–24. Den reviderade kursplanen (version 8) är beslutad av Nämnden för grundutbildning, forskning och forskarutbildning vid Lärarhögskolan i Stockholm 2005–06–16.

2. FÖRKUNSKAPSKRAV

Antagen till lärarprogrammet, Svenska B/Svenska som andraspråk B, Engelska B, Samhällskunskap A och Matematik A.

3. SYFTE

Kursen syftar till att ge blivande lärare i svenska för grundskolans senare år och gymnasiet grundläggande kunskaper om svenska språket, språklig variation och förändring och barns och ungas språkutveckling och språkanvändning samt om litteraturvetenskapens grunder. Under kursen skall den studerande utveckla sin förmåga att bygga sin undervisning på vetenskaplig grund och skaffa sig beredskap att arbeta med språk och litteratur på ett för ungdomar utvecklande sätt.

4. INNEHÅLL OCH UPPLÄGGNING

Ämne teori och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) integreras i kursen. Undervisningen sker i form av föreläsningar och seminarier. Dessutom förekommer enskilt arbete och arbete i grupp. Deltagande i viss del av undervisningen är obligatoriskt. Vid frånvaro från obligatorisk undervisning bestäms ersättningsuppgift av läraren på momentet.

Den verksamhetsförlagda utbildningen skall ge erfarenheter av och insikter i

- lärande och lärandets variationer inom ämnet svenska
- hur ämnet svenska kommer till uttryck och är organiserat i samtliga skolformer samt ev. samverkan med andra ämnes/kunskapsområden
- användningen av måldokument, lärandesituationer och material/läromedel

I kursen ingår genus- och etnicitetsperspektiv.

Kursen består av följande moment:

Moment 1: Språk och språkutveckling hos barn och ungdom, 10 poäng

I momentets 10 poäng ingår 2 poäng verksamhetsförlagd utbildning (SU).

Momentets syfte är att ge de studerande sådana kunskaper om svenska språkets uppbyggnad och om barns och ungdomars språkutveckling och språkanvändning och sådana insikter och verktyg att de kan stödja och stimulera elevernas språkutveckling i svenska och samtidigt öka elevernas språkliga medvetenhet och kunskap om svenska språket i tal och skrift.

Innehåll: a) språkets form och funktion; b) teorier om barns och ungdomars språktillägnande och språkutveckling; c) tal och skrift; d) läs- och skrivprocessen; e) svenska som förstaspråk - svenska som andraspråk; f) analyser av språkets olika nivåer (fonologi, morfologi, lexikon, syntax, semantik/textlingvistik, pragmatik) och av samspelet mellan dessa nivåer i språkutvecklingen; g) analyser av talade och skrivna elevtexter från grundskolans senare år och gymnasiet; h) analyser av elevers högläsning

Examination sker i form av två skriftliga analysuppgifter som utförs i grupp och en individuell salstentamen. Därutöver görs en individuell VFU-uppgift som redovisas i samband med seminarium. Undervisning i seminarieform är obligatorisk och där förväntas studenten aktivt delta i diskussioner kring litteratur, VFU-uppgifter eller andra uppgifter som utförts individuellt eller i grupp. Undervisande lärare bestämmer kompensationsuppgift vid ev. frånvaro vid dessa seminarier.

Kurslitteraturen omfattar ca 1350 sidor.

Momentet planeras, genomförs och examineras av Institutionen för nordiska språk vid

Stockholms universitet.

Moment 2: Flerspråkighet och språkkontakt, 5 poäng

I momentets 5 poäng ingår 2 poäng verksamhetsförlagd utbildning (SU).

Momentets syfte är att ge de studerande baskunskaper om språksituationen i Norden, och om språklig variation, flerspråkighet och språkkontaktfenomen ur skilda aspekter för att därigenom skapa förutsättningar för förståelse av och beredskap att möta den språkliga variation som finns hos eleverna i den svenska skolan, liksom för möjligheten att som lärare förmedla dessa kunskaper och insikter till eleverna.

Undervisning sker i form av föreläsningar och seminarier. Seminarierna genomförs i huvudsak som diskussionsseminarier där de studerande dels själva tar upp olika frågeställningar, dels redovisar förberedda uppgifter.

Innehåll: a) språklig variation i globalt och lokalt perspektiv; b) språktypologi och språkliga universalier; c) universellt och specifikt i svenskan; d) språksläktskap; språk och dialekter; e) språkkontakt och språkförändringar i historiskt perspektiv och nutidsperspektiv; f) språkanvändning och språkbehärskning; g) majoritetsspråk och minoritetsspråk; språkbyte och språkbevarande; den samiska språksituationen h) attityder till språk och språkkontaktfenomen.
i) språkpolitik

Examination sker i form av en muntlig och en skriftlig gruppuppgift samt en salstentamen. De muntliga uppgifterna presenteras på seminarierna, den skriftliga inlämningsuppgiften består av en undersökning som genomförs under den verksamhetsförlagda delen av momentet och sedan redovisas i rapportform.

Momentet planeras, genomförs och examineras av Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet.

Kurslitteraturen omfattar ca 850 sidor.

Moment 3: Litteraturvetenskapens grunder, 5 poäng

Momentets syfte är att ge de studerande kunskaper om litteraturvetenskapens grunder och metodik. Huvudvikten läggs vid att utveckla förståelse för litteraturvetenskapens grundläggande begrepp och frågeställningar.

Innehåll: a) den grundläggande skillnaden mellan litterära texter och andra former av texter; b) litteraturvetenskapens mål och syfte; c) litteraturvetenskapens grundläggande begrepp vad gäller exempelvis genrer och epoker; d) modeller för analys.

6. KURSLITTERATUR

Kurslitteraturens omfattning specificeras under respektive moment.

Litteratur för samtliga moment i kursen

Grundskolan. Kursplaner och betygskriterier. 2000. Stockholm: Skolverket och Fritzes.
order.fritzes@liber.se

Grundskolan. Kommentarer till kursplaner och betygskriterier. 2000. Stockholm: Skolverket
och Fritzes. order.fritzes@liber.se

Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet svenska i
gymnasieskolan. Statens skolverks författningssamling 2000:2. Stockholm: Skolverket och
Norstedts. fritzes.order@liber.se eller order.fritzes@liber.se

Svenska skrivregler utgivna av Svenska språknämnden 2000. Stockholm: Liber.

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. Tofte upplagan 1998.

Svensk Ordbok. 1986. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet (eller motsvarande
ordbok).

Moment 1: Språk och språkutveckling hos barn och ungdom, 10 poäng

Bolander, M. 2005. *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber. 192 s.

Bolander, M. 2005. *Funktionell svensk grammatik. Övningsbok*. Stockholm: Liber. 75 s.

Brodow, B., Nilsson, N-E. och Ullström, S-O. 2000. *Retoriken kring grammatiken*. Lund:
Studentlitteratur. Kap. 2, 3, 4 och 6. 88 s.

Ekerot, L.-J. 1995. *Ordföljd Tempus Bestämmdhet. Föreläsningar om svenska som andraspråk*.
Malmö: Gleerups. Kap. 1-4, 6, 7. 108 s.

Eriksson, M. 1994. Anföringens funktion i ungdomars berättelser. S 131 – 142. *Svenskans
beskrivning 20*. Lund: Lund University press. S 131 – 142. (Stencil)

Garme, B. 1991. *Berätta en fabel! En studie i skolbarns återberättande*. FUMS-rapport nr
156. Institutionen för nordiska språk, avdelningen för forskning och utbildning i
modern svenska, Uppsala universitet. 32 s.

Håkansson, G. 1998. Språkinlärning hos barn. Lund: Studentlitteratur. 132 s.

Josephson, O., Melin, L. och Oliv, T. 1990. *Elevtext*. Lund: Studentlitteratur. 185 s.

Lange, S. och Melin, L. 1990. Lässvaga barns högläsning. I: C. Elbro et al (red.), *Laesning og
skrivning i sprogvidenskabeligt perspektiv*. Fredrikshavn: Dafolo Forlag. S.188-212.
(Stencil)

Lindberg, I. 1997. Svenska som andraspråk – ett mångfasetterat ämne med rötter i flera
discipliner. *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University press. S. 27- 49. (Stencil)

Lindberg, I. 2001. Samtalet som didaktiskt verktyg. I: K. Nauclér (red.), *Symposium 2000. Ett
andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm: Sigma Förlag. S. 63-85. (Stencil)

Linell, P. 1982 (1978). *Människans språk*. Lund: Liber Läromedel. Kap 1-5, 11. 130 s.

Melin, L. & Lange, S (red.), 1989. *Läsning*. Lund: Studentlitteratur. Följande kapitel läses:

- Gunnarsson, B.-L. 1989a. Den varierande läsprocessen. S. 7-22.
Gunnarsson, B.-L. 1989b. Textläsning och textförståelse. S. 110-125.
Josephson, O. Orden. S. 82-97.
Lange, S. Att lyssna och förstå. S. 22-51.
Melin, L. 1989a. Talspråk och skriftspråk. S. 51-62.
Melin, L. 1989b. Bokstäver. S. 62-82.
Melin, L. 1989c. Läs- och skrivsvårigheter. S. 140-164.
Melin, Lars 1997. Högläsning och tyst läsning. *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University press. S. 229 - 236. (Stencil)
Melin, L. och Delberger, M. 1996. *Lisa lär läsa. Läsinlärning och lässtrategier*. Lund: Studentlitteratur. 84 s.
Nyström, C. 1999. Det brokiga skolskrivandet. I: *Svenskans beskrivning 23*. Lund. S. 303-312. (Stencil.)
Ohlsson, M. 1997. Gymnasister analyserar en enkät. Om en ny typ av uppgift i det nationella provet i svenska. I: *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University Press. S. 140-155. (Stencil).
Sandqvist, C. & Teleman, U. (red.) 1989. *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur. Följande kapitel läses:
Hultman, T.G. Skrivutveckling i ett pragmatiskt perspektiv. S. 117-143.
Larsson, K. Språket, vetandet och inlärningen. S. 53-79.
Lundberg, I. Språkutveckling och läsinlärning. S. 185-197
Naucélér, K. Hur utvecklas stavningsförmågan under skoltiden? S. 197-217.
Pettersson, Å. 1989. Utvecklingslinjer och utvecklingskrafter i elevernas uppsatser. S. 159-185.
Söderbergh, R. (red.), 1997. *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB.
Följande kapitel läses:
Feilberg, J. Dialogsamspill i et utviklingsperspektiv. S. 110-129.
Hene, B. Utlandsadopterade barns ordförståelse. S. 162-174.
Junefelt, K. 1997a. Barnanpassad kommunikation. S. 100-110.
Teleman, U. 1977. Rätt och rätt i språket. *Språkvård 1977:3*. (Stencil.) 10 s.
Viberg, Å. 2000. Svenskt OrdNät – Lexikon på datorer som modell för ordförrådet i hjärnan hos infödda talare och andraspråkstalare. I: R. Åhl (red.), *Svenskan i tiden. Verklighet och visioner*. Stockholm: HLS Förlag. S. 287-305. (Stencil)
URL-adress: <http://www.nordiska.uu.se/natprov/> om nationella prov i svenska.

Moment 2: Flerspråkighet och språkkontakt, 5 poäng

- Andersson, L-G. 2001. *Språktypologi och språksläktskap*. Stockholm: Liber 91 s.
Edlund, L-E. och Hene, B. 1996. *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm: Norstedts. Kap. 1-7. 124 s
Einarsson, Jan. 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur. Kap 1-9, 13. 263 s.

- Hansen J. 2002. Sproglig bevidsthed hos tosprogede unge. I: Jørgensen, J.N. (red), *De unges sprog*. Nørhaven A/S, Viborg: Akademisk forlag. Sid 233-267. (Stencil)
- Helgander, J. 1994. Dalmålen i upplösning - bakgrund och förklaringsmodeller. I: U-B. Kotsinas och J. Helgander (red.), *Dialektkontakt, språkkontakt och språkförändring i Norden*. MINS 40. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet (s. 63-80). (Stencil)
- Hellberg, S. 1994. Artikeln Nordiska språk i *Nationalencyklopedin*, band 14, s. 227-228.
- Hene, B. 1997. Ett språks värde. I: A-B. Andersson et al. (red.), *Svenska som andraspråk och andra språk. Festskrift till Gunnar Tingbjörn*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. S.134-150. (Stencil)
- Hyltenstam, K. (red.) 1999. *Sveriges sju inhemska språk - ett minoritetsspråkperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. Följande kapitel läses¹:
- Bergman, B. & Nilsson, A-L. Teckenspråket. S. 329-351.
- Hyltenstam, K. 1999a. Begreppen språk och dialekt - om meänkielis utveckling till eget språk. 98-137.
- Hyltenstam, K. 1999b. Svenskan i minoritetsspråkperspektiv. S. 205-240.
- Hyltenstam, K., Stroud, C. och Svonni, M. Språkbyte, språkbevarande, revitalisering. Samiskans ställning i svenska Sápmi. S. 41-97
- Jørgensen, J.N. 2002. Studier i flersproget hos unge. I: Jørgensen, J.N. (red) *De unges sprog*. Nørhaven A/S, Viborg: Akademisk forlag. Sid 9-35. (Stencil)
- Kotsinas, U-B. 1988. Rinkebysvenska – en dialekt? I: *Svenskans beskrivning 16*. Linköping: Universitetet i Linköping. S. 264-278. (Stencil)
- Kotsinas, U-B. 1989. Stockholmspråk genom 100 år. *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 1-2/10. S. 14-37. (Stencil)
- Kotsinas, U-B. 1994. *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. 172 s.
- Lund, J. 2001. Omformningen af det danske sprogsamfund. I: *Sproglig status. Syv kapitler om det danske sprog*. Hans Reitzels Forlag.s. 61-75. (Stencil)
- Mål i mun. Förslag till handlingsprogram för svenska språket*. Betänkande av kommittén för svenska språket. Statens offentliga utredningar. (2002:27) Kapitel 2 och 4. S. 45-66, 99-124. (<http://regeringen.se/sb/d/108/a/1443>)
- Norrby, C. 1997. Hur länge är man ungdom – språkligt sett? I: U-B Kotsinas m.fl. (red), *Ungdomsspråk i Norden. Föredrag från ett forskarsymposium* (MINS 43). Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk. S.213-222. (Stencil)
- Nyström, S. 1996. *Introduktion till dialektologin*. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk. 33 s. (Stencil)
- Omdal, H. 1996. Språknormering och språklig klima i Skandinavien. I: *Samspel och variation*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. 16s.
- Sandqvist, C. och Teleman, U. (red). 1989. *Språkutveckling under skoltiden*. Lund:

¹ Vi rekommenderar boken i sin helhet för egen läsning, eftersom även andra inhemska språk i Norden behandlas, t.ex. romani och teckenspråk.

Examination sker i form av uppgifter som redovisas vid seminarierna samt i form av en skriftlig inlämningsuppgift vid momentets slut.

Kurslitteraturen omfattar ca 1500 sidor, varav ca 1000 sidor utgörs av skönlitteratur.

Momentet planeras, genomförs och examineras av Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria vid Stockholms universitet.

5. EXAMINATION

Examinationsförfarandet varierar i de olika momenten och beskrivs i punkt 4 ovan. Genomgående gäller att studentens skriftliga examinationsuppgifter ska överensstämma med normer för svenskans meningsbyggnad, böjning, stavning, skrivregler o.d. Texterna skall också ha tillräckligt god struktur och tydliga samband för att vara lättbegripliga för läsaren.

Som betyg på momenten används något av uttrycken Väl godkänd, Godkänd och Underkänd. För Väl godkänd på hela kursen krävs Väl Godkänd omfattande 15 poäng.

Studerande som underkänts i ordinarie prov har rätt att genomgå förnyat prov. Studerande som underkänts två gånger har rätt att begära annan examinator. Studerande som har godkänts på kursen skall på begäran få kursbevis.

Studentlitteratur. Följande kapitel läses:

- Andersson, L-G.. Attityder till språk. s 15-38.
Teleman, U. 2003. *Tradis och funkis. Svensk språkvård efter 1800*. Stockholm: Norstedts. S. 94-138.
Thelander, M. 1996. Från dialekt till sociolekt. I: L. Moberg & M. Westman (red.). *Svenskan i tusen år*. Stockholm: Norstedts. S. 163-181.
Torp, A. 1993. Den norske språksituasjonen. *Norsklæraren 1/1993* (s. 41-45). (Stencil)

Moment 3: Litteraturvetenskapens grunder, 5 poäng

- Landgren, B. 2002 . Vad är en litterär text? I: S. Bergsten (red.), *Litteraturvetenskap. En inledning*. Lund: Studentlitteratur. S. 19-32.
Palm, A. 2002. Att tolka texten. I: S. Bergsten (red.), *Litteraturvetenskap. En inledning*. Lund: Studentlitteratur. S189-203.
Williams, A. 1997. Den kluvna litteraturhistorien. I: A. Williams (red.), *Stjärnor utan stjärnbilder. Kvinnor och kanon i litteraturhistoriska översiktsverk under 1900-talet*. Gidlunds. S. 183-198.

Ur följande böcker läses ca 450 sid.

- Bergsten, S., Elleström, L. 2004. *Litteraturhistoriens grundbegrepp*. Lund: Studentlitteratur.
Elleström, L. 1999. *Lyrikanalys. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
Holmberg, C-G. och Ohlsson, A. 1999. *Epikanalys. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
Sjöberg, B. 1999. *Dramatikanalys. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
Wolf, L. 2002. *Läsaren som textskapare*. Lund: Studentlitteratur.

Därutöver läses ca 1000 sid. skönlitterär text (anvisas av läraren) i anslutning till analysövningar.